

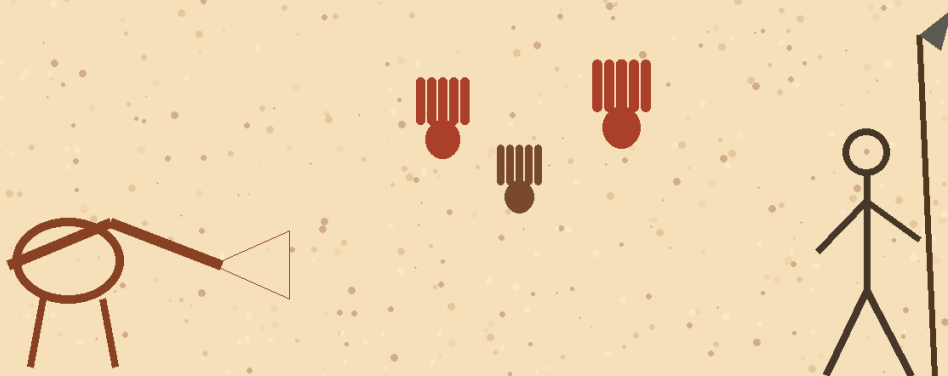
DRUŽBA, 5. razred

UČNA TEMA: PRAZGODOVINA IN ARHEOLOŠKE NAJDBE

MISija: POSTANI ARHEOLOG!

Zgodbo najstarejših ljudi bomo sestavili iz sledi: orodij, ostankov bivališč, kosti, posod in drugih najdb.

Prazgodovina: življenje pred pisavo

✓ Učenci bodo znali:

- razložiti, kaj je prazgodovina in zakaj o njej nimamo pisnih virov;
- opisati delo arheologa, restavratorja in muzeja;
- razlikovati kameno, bakreno, bronasto in železno dobo;
- iz najdb sklepati, kako so ljudje živeli, delali in se naseljevali;
- navesti nekaj pomembnih prazgodovinskih najdb na Slovenskem.

1. ARHEOLOŠKA SKRIVNOST

Začetek ure - učenci postanejo raziskovalci

! Motivacijska zgodba

Učiteljica prinese škatlo z napisom: »Najdba iz preteklosti«. V njej so: kamen, košček posode, kos oglja, fotografija kolišča in majhna kost. Učenci ne smejo takoj povedati rešitve - najprej morajo dokazati, kaj predmet pove o življenju ljudi.

1

Uvodno vprašanje

Kaj lahko o življenju človeka izvemo iz predmeta, če poleg njega ni nobenega zapisa? Učenci odgovorijo najprej v paru, nato v skupini.

MINI SLOVARČEK PRAZGODOVINE

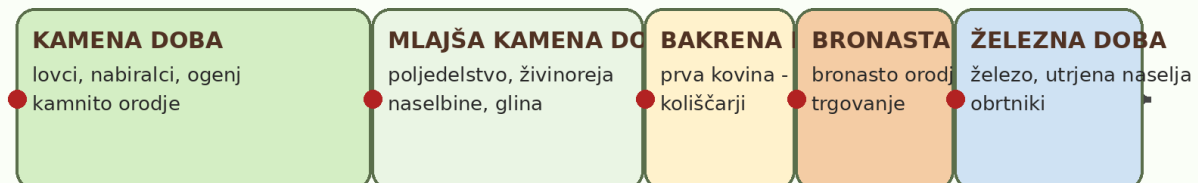
Pojmi, ki jih učenci potrebujejo pri delu

Pojem	Razlaga za učence	Primer vprašanja
PRAZGODOVINA	Dolgo obdobje od začetkov človeštva do časa, ko imamo pisne vire.	Kako vemo, kaj se je dogajalo, če ljudje niso pisali?
ARHEOLOGIJA	Veda, ki raziskuje življenje ljudi s pomočjo izkopanin in najdb.	Kaj bi arheolog naredil z najdbo?
ARHEOLOG	Strokovnjak, ki preučuje stare predmete, naselbine in grobove.	Kaj mora arheolog znati?
ARHEOLOŠKA NAJDBA	Predmet ali sled iz preteklosti: orodje, posoda, kost, ognjišče, nakit ...	Kaj nam predmet pove?
MUZEJ	Ustanova, ki zbira, varuje, ureja in razstavlja predmete.	Zakaj najdb ne smemo uničiti?
RESTAVRATOR	Strokovnjak, ki stare predmete očisti, obnovi in zaščiti.	Zakaj je pri obnovi potrebna natančnost?

2. ČASOVNI STROJ PRAZGODOVINE

Prazgodovina ni en dan - traja zelo dolgo

Časovni stroj prazgodovine

Prazgodovina se konča, ko o ljudeh dobimo pisne vire. V naših krajih jo navadno zaključujemo s prihodom Rimljanov.

★ Pomembno!

Prazgodovina se ne začne in ne konča povsod enako. V 5. razredu si jo predstavljamo kot dolgo obdobje pred pisnimi viri. V naših krajih jo navadno povezujemo z obdobjem do prihoda Rimljanov.

Interaktivna naloga: živa časovnica

1

Učenci prejmejo kartice z dogodki.

Kartice: ogenj, pestnjak, lov, poljedelstvo, lončenina, koliščarji, baker, bron, železo, prihod Rimljanov.

Naloga: učenci se postavijo v pravilno časovno zaporedje in vsak pove eno poved.

2

Vprašanje za razmislek.

Kaj se je v življenju ljudi najbolj spremenilo, ko so se začeli stalno naseljevati? Odgovor utemelji z vsaj dvema primeroma.

3. KAMENA DOBA

Od lovcev in nabiralcev do prvih naselbin

Kako so živeli ljudje v kameni dobi?

Na začetku so se ljudje selili za hrano. Lovili so živali, nabirali plodove, iskali varna zatočišča in uporabljali ogenj. Orodje so izdelovali iz kamna, lesa, kosti in rogovja. Kasneje so se nekateri začeli stalno naseljevati, obdelovati zemljo, rediti živali in izdelovati posode.

Starejša kamena doba	Mlajša kamena doba
<p>Ljudje so se pogosto selili. Preživljali so se z lovom, ribolovom in nabiralništvom. Pomembni so bili ogenj, zavetje in sodelovanje v skupini.</p>	<p>Ljudje so se začeli stalno naseljevati. Razvijali so poljedelstvo in živinorejo. Izdelovali so lončenino, brusili kamnite sekire in gradili bivališča.</p>

Orodje kamene dobe

Najdba	Za kaj je služila?	Kaj lahko sklepamo?
Pestnjak	rezanje, strganje, tolčenje, obdelava kože	Ljudje so znali kamen oblikovati za delo.
Kopje s kamnito ali koščeno konico	lov in obramba	Lov je zahteval načrtovanje in sodelovanje.
Kamnita sekira/motika	sekanje, delo na zemlji	Pojavlja se obdelovanje zemlje in stalnejše življenje.
Koščena igla	šivanje kože ali preprostih oblačil	Ljudje so se prilagajali mrazu in okolju.

3

Naloga: dotakni se dokazov.

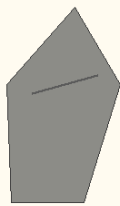
V vrečki so trije predmeti: gladek kamen, grob kamen in košček gline. Učenci z zaprtimi očmi opišejo predmet z 3 pridevniki in povedo, za kaj bi ga lahko uporabil prazgodovinski človek.

4. OD KAMNA DO KOVIN

Materiali so spremenili delo in življenje

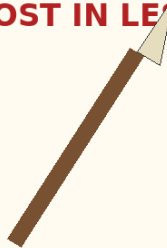
Kako so se spreminjala orodja?

KAMEN

- pestnjak
- strgalo
- sekira

KOST IN LES

- kopje
- igla
- ribiška ost

KOVINE

- baker
- bron
- železo

GLINA

- posoda
- shramba
- kuhanje

Razmisli: zakaj je bilo železno orodje pomembno za delo na polju in vsakdan

★ Premik v znanju

Ko ljudje odkrijejo nove materiale, se spremeni delo, hrana, obramba, trgovanje in naseljevanje.

DOBA KOVIN

Baker, bron in železo

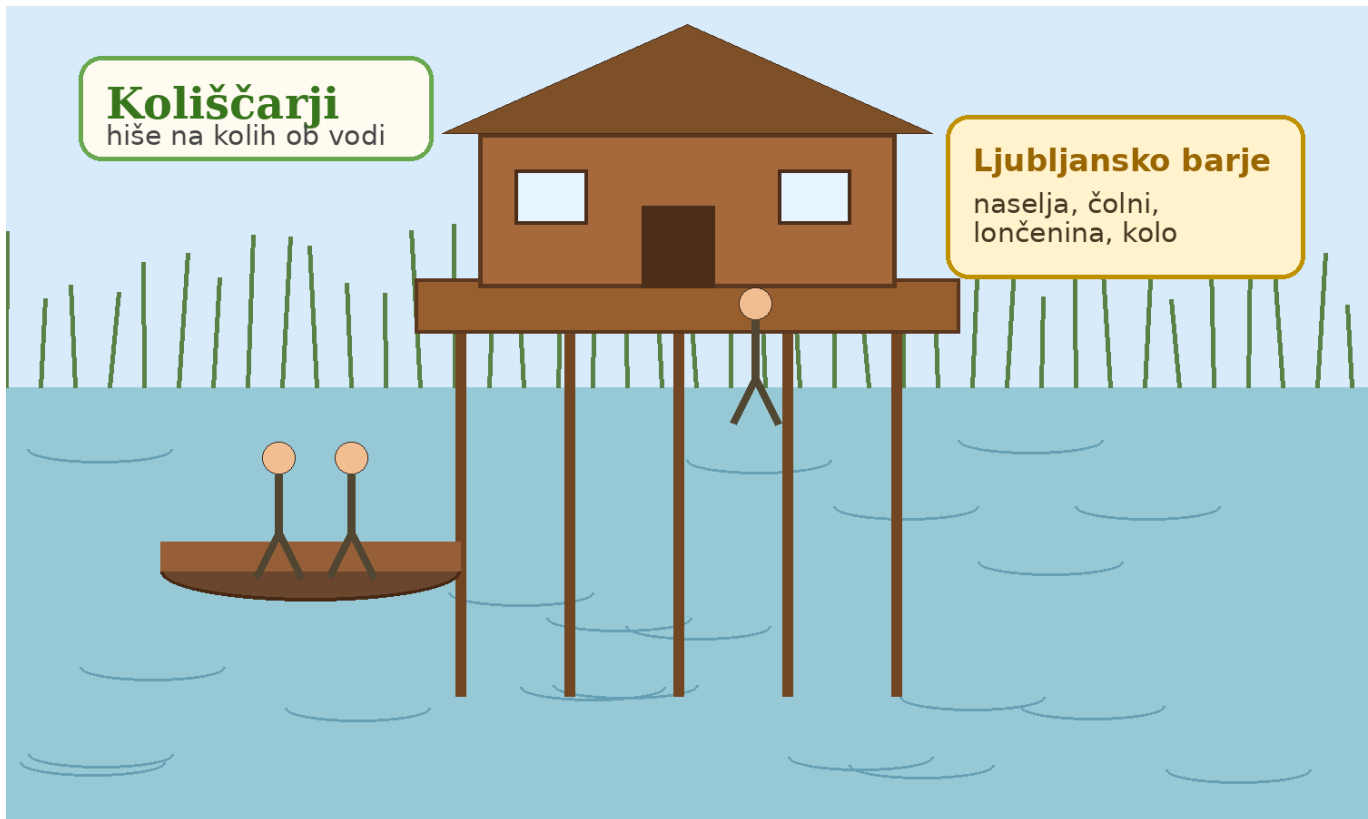
Obdobje	Glavna značilnost	Kako se je poznalo v življenju?
Bakrena doba	Uporaba bakra; iz bakrove rude so pridobivali kovino.	Prve kovinske posode, orodje in orožje; na Ljubljanskem barju poznamo koliščarje.
Bronasta doba	Bron nastane z mešanjem kovin; je trši od bakra.	Boljša orodja in orožje, razvitejša obrt, trgovanje.
Železna doba	Uporaba železa za orodje in orožje.	Močnejše orodje, naprednejše poljedelstvo, utrjena naselja, več obrti.

Učni poudarek

Kovine niso pomenile samo novega orodja. Pomenile so tudi nova znanja: rudarjenje, taljenje, oblikovanje, menjavo dobrin in delitev dela.

5. KOLIŠČARJI IN STALNO NASELJEVANJE

Primer iz naših krajev - Ljubljansko barje

Kdo so bili koliščarji?

Koliščarji so živeli v naselbinah ob vodi ali na močvirnatem območju. Hiše so stale na lesenih kolih. Ukvarjali so se z lovom, ribolovom, nabiralništvom, poljedelstvom in živinorejo. Poznali so lončenino, čolne in različna orodja.

Interaktivna naloga: zgradi kolišče

4

Skupinski izziv iz naravnih materialov.

Vsaka skupina dobi sladoledne palčke, glino/plastelin in papir. V 10 minutah izdelava mini kolišče. Nato pojasni: Zakaj hiša stoji na kolih? Kje bi hranili hrano? Kako bi prišli do vode?

5

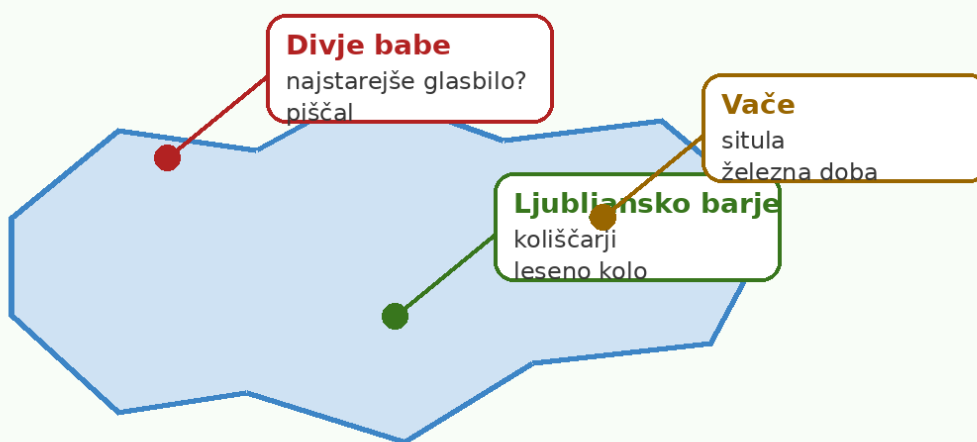
Dnevnik koliščarskega otroka.

Napiši 5 povedi v prvi osebi: »Danes sem ...«
Vključi vsaj tri besede: ognjišče, čoln, lončena posoda, polje, živali, ribolov.

6. PRAZGODOVINSKE NAJDBE NA SLOVENSKEM

Najdbe nam pomagajo sestaviti zgodbo

Prazgodovina na Slovenskem

Naloga: Na zemljevidu označi kraje in povej, katera najdba ti je na

Naloga ob zemljevidu

Učenec izbere eno najdbo in pojasni: kje je bila najdena, iz česa je, kaj nam pove o človeku in zakaj jo je vredno varovati.

KAJ NAM POVEDO NAJDBE?

Primeri za pogovor in razlago

Najdba/kraj	Kaj je zanimivo?	Katero vprašanje odpira?
Divje babe	Znana najdba piščali oziroma predmeta z luknjicami; pogosto jo povezujemo z najstarejšimi glasbili.	Ali so prazgodovinski ljudje ustvarjali glasbo?
Ljubljansko barje	Koliščarska naselja, ostanki vsakdanjega življenja in zelo staro leseno kolo.	Kako so ljudje gradili, potovali in prevažali stvari?
Vače	Situla z upodobitvami ljudi, živali in prizorov; povezana z železno dobo.	Kaj nam umetnost na predmetih pove o družbi?

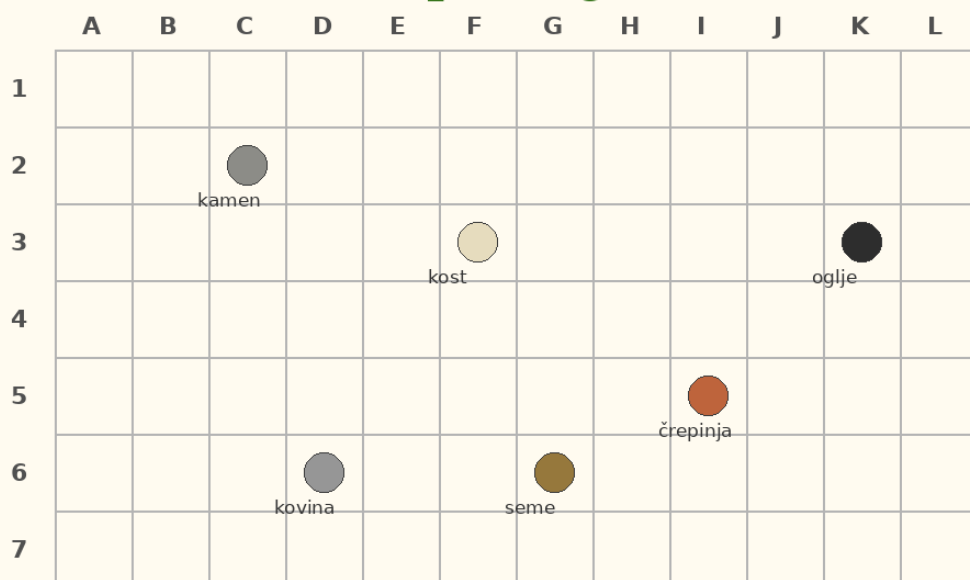
? Pogovor

Katera najdba je po tvojem mnenju najbolj dragocena: najstarejša, najlepša ali tista, ki nam pove največ o vsakdanjem življenju? Zakaj?

7. ARHEOLOŠKI DETEKTIVI

Najdba ni samo predmet - je dokaz

Arheološko izkopavanje - mreža

Najdbe zapiši s koordinatami: npr. kamen je v polju C2.

Učenčeva naloga

Zapiši koordinate najdb in razmisli, zakaj je za arheologa pomembno, da ničesar ne premakne brez zapisa.

DELO PO POSTAJAH

Učenci raziskujejo v skupinah

Postaja	Naloga	Dokaz, ki ga iščemo
1. Orodje	Razvrsti slike: kamen, kost, baker, bron, železo.	Iz česa je predmet? Za kaj je služil?
2. Hrana	Izberi, kaj so ljudje lahko jedli: divjad, ribe, oreščki, žito, mleko.	Ali so lovili, nabirali ali pridelovali?
3. Bivališče	Primerjaj jamo, preprosto zavetje in kolišče.	Zakaj so izbrali takšno bivališče?
4. Umetnost	Nariši jamsko poslikavo ali vzorec na posodi.	Kaj so želeli prikazati ali okrasiti?

6

Pravilo arheologa

Najdbe se ne dotikamo brez dovoljenja, mesta najdbe ne spreminjamo in vse natančno zapišemo: kje, kdaj, kako globoko, ob čem je bila najdba.

UČNI LIST ZA UČENCE

Rešuj kot pravi arheolog

A) Dopolni povedi

Prazgodovina je obdobje od _____ do _____.

Arheologija je veda, ki raziskuje življenje ljudi s pomočjo _____.

Pestnjak je kamnito orodje, ki ga je človek držal v _____.

V dobi kovin so ljudje uporabljali baker, _____ in _____.

Koliščarji so živeli v hišah na _____, pogosto ob vodi ali na močvirju.

B) Razvrsti po času

V pravilno zaporedje napiši številke od 1 do 6:

- uporaba železa izdelava lončenih posod pestnjak koliščarji prihod Rimljanov uporaba bron

C) Kaj nam pove najdba?

Najdba	Kaj je to?	Kaj nam pove o življenju ljudi?
Kamnita konica kopja		
Košček lončene posode		
Ostanki ognjišča		
Kost živali		

D) Izhodna karta

Napiši eno stvar, ki si si jo najboljše zapomnil/a.

Napiši eno vprašanje, ki ga imaš še o prazgodovini.

Obkroži: Danes sem delal/a kot arheolog: zelo uspešno / uspešno / potrebujem še pomoč

ZAPIS V ZVEZEK

Kratek, jasen povzetek

PRAZGODOVINA

Prazgodovina je dolgo obdobje zgodovine pred pisnimi viri. O življenju ljudi sklepamo po arheoloških najdbah: orodju, orožju, posodah, kosteh, ostankih bivališč, ognjiščih in grobovih.

Obdobje	Značilnosti
Kamena doba	Orodje iz kamna, kosti in lesa; lov, ribolov, nabiralništvo; ogenj; kasneje poljedelstvo, živinoreja, stalnejše naselbine in lončenina.
Bakrena doba	Prva širša uporaba kovine - bakra; pri nas so pomembni koliščarji na Ljubljanskem barju.
Bronasta doba	Uporaba bronca; razvitejša orodja, orožje, obrt in trgovanje.
Železna doba	Uporaba železa; močnejše orodje, utrjena naselja, večja razvitost obrti in družbe.

ARHEOLOGIJA

Arheologija je veda, ki raziskuje življenje ljudi v preteklosti na podlagi izkopanin. Arheolog najdbe raziskuje, muzej jih varuje in razstavlja, restavrator pa stare predmete obnavlja in zaščiti.

REŠITVE ZA UČNI LIST

Za učitelja

Naloga	Rešitev
A	začetkov človeštva / pisnih virov oziroma prihoda Rimljanov v naše kraje; izkopanin/najdb; pesti; bron in železo; kolih
B	1 pestnjak, 2 izdelava lončenih posod, 3 koliščarji, 4 uporaba brona, 5 uporaba železa, 6 prihod Rimljanov
C	Primeri: konica kopja - lov; lončena posoda - shranjevanje hrane/pridelkov; ognjišče - ogenj, priprava hrane, toplota; kost živali - prehrana, lov ali živinoreja.

DODATNE IDEJE ZA RAZŠIRITEV

Za še bolj doživeto učenje

7

Jamska galerija

Učenci z ogljem, rjavimi in rdečimi voščenkami narišejo »jamsko sliko« na zmečkan rjav papir. Dodajo naslov: Kaj sem želel sporočiti?

8

Muzejska vitrina

Vsaka skupina izdelava kartico za najdbo: ime predmeta, material, obdobje, uporaba, kaj nam pove. Kartice razstavimo na razredni razstavi.

9

Vroči stol: arheolog

En učenec je arheolog, drugi mu zastavljajo vprašanja: Kaj si našel? Kako veš, koliko je staro? Zakaj je najdba pomembna?

10

Prazgodovinski meni

Učenci v parih sestavijo jedilnik za lovca-nabiralca in za koliščarja. Primerjajo, kaj se spremeni ob poljedelstvu in živinoreji.